

Міністерство охорони здоров'я України
Вищий державний навчальний заклад
«Українська медична стоматологічна академія»

«Затверджено»

на засіданні кафедри експериментальної
та клінічної фармакології з клінічною
імунологією та алергологією

Завідувач кафедри

Професор _____ Дев'яткіна Т.О.

«_____» _____ 2017 р. Пр. №_____

Методичні вказівки
для самостійної роботи студентів
під час підготовки практичного заняття

Навчальна дисципліна	Клінічна фармакологія
Тема заняття 6	Підсумковий модульний контроль. Захист протоколу по ефективності та безпеці лікарських засобів
Курс	5
Факультет	Медичний №1, медичний №2, підготовки іноземних студентів

Полтава 2017

1. Актуальність теми:

Головна мета виконання письмової роботи – використання знань з клінічної фармакології для призначення раціональної диференційованої фармакотерапії, що дозволяє студенту засвоїти навички вибору препаратів та опанувати основні правила призначення комбінованої фармакотерапії.

2. Конкретні цілі:

1. Аналізувати основні показники фармакокінетики призначених лікарських засобів.
2. Проводити адекватний вибір і призначати ефективні та безпечні лікарські засоби.
3. Проводити комплекс досліджень для оцінки фармакодинамічних ефектів препаратів та побічної дії з метою їх запобігання.
4. Аналізувати особливості взаємодії призначених лікарських засобів.

3. Базові знання, вміння, навички, необхідні для вивчення теми (міждисциплінарна інтеграція)

Назва попередніх дисциплін	Отримані навички
Фармакологія	Володіти знаннями з характеристики фармакологічних груп, їх фармакокінетики, фармакодинаміки, побічних ефектів.
Патофізіологія	Вміти визначати класифікацію, фармакокінетику, фармакодинаміку, побічні ефекти ЛЗ.
Психіатрія, неврологія, внутрішні хвороби	Знати симптоматологію різних захворювань. Проводити аналіз клінічного, лабораторного, інструментального методів дослідження.
Внутрішні та нервові хвороби Інфекційні, хірургічні хвороби	Знати патогенез і лікування при невідкладних станах в клініці хвороб.

4. Завдання для самостійно праці під час підготовки до заняття.

4.1. Перелік основних термінів, параметрів, характеристик, які повинен засвоїти студент при підготовці до заняття:

1. Клінічна фармакодинаміка, визначення, місце і роль у виборі фармакотерапії.
2. Клінічна фармакокінетика, визначення, основні поняття, роль у виборі фармакотерапії.
3. Класифікація гіполіпідемічних лікарських засобів.
4. Механізм дії, фармакокінетика та фармакодинаміка, показання та протипоказання до призначення статинів.
5. Механізм дії, фармакокінетика та фармакодинаміка, показання та протипоказання до призначення фібраторів.
6. Омега-3-поліненасичені жирні кислоти. Механізм дії. Особливості застосування.
7. Класифікація дисліпідемій. Диференційований підхід до застосування гіполіпідемічних ЛЗ.
8. Групи препаратів, що відносяться до антиангінальних та антиішемічних ЛЗ.
9. Механізм дії, фармакологічні ефекти, показання та протипоказання до призначення нітратів.
10. Механізм дії, фармакологічні ефекти, показання та протипоказання до призначення бета-адреноблокаторів.
11. Механізм дії, фармакологічні ефекти, показання та протипоказання до призначення блокаторів кальцієвих каналів.
12. Класифікація блокаторів кальцієвих каналів. Особливості застосування. Дозування.
13. Класифікація бета-адреноблокаторів. Особливості застосування. Дозування.
14. Антиагрегантні препарати. Класифікація. Механізми дії. Способи дозування.
15. Тромболітичні засоби. Показання та протипоказання до тромболізу. Схеми призначення.
16. Антикоагулянти. Класифікація. Механізми дії. Побічні явища.
17. Принципи вибору ЛЗ для лікування нападу стенокардії, гострого інфаркту міокарда.
18. Класифікація антигіпертензивних ЛЗ.
19. Диференційований підхід до призначення антигіпертензивної терапії при наявності супутніх захворювань (цукровий діабет, бронхіальна астма, вагітність, похилий вік, феохромоцитома та ін.).
20. Механізм антигіпертензивної дії, побічні явища при призначенні блокаторів кальцієвих каналів. Принципи дозування.
21. Механізм антигіпертензивної дії, побічні явища при призначенні бета-адреноблокаторів. Принципи дозування.
22. Механізм антигіпертензивної дії, фармакологічні ефекти, показання та протипоказання, побічні явища при призначенні інгібіторів ангіотензин-перетворюючого ферменту. Принципи дозування.
23. Механізм антигіпертензивної дії, фармакологічні ефекти, показання та протипоказання, побічні явища при призначенні антагоністів рецепторів ангіотензину II. Принципи дозування.
24. Принципи комбінованого застосування антигіпертензивних ЛЗ.
25. Диференційований вибір ЛЗ для лікування гіпертензивних кризів.
26. Класифікація антиаритмічних ЛЗ.

27. Диференційований підхід до призначення антиаритмічних ЛЗ.
28. Класифікація серцевих глікозидів. Принципи дозування. Кардіальні та некардіальні ефекти серцевих глікозидів. Показання до призначення.
29. Клінічні та ЕКГ-ознаки інтоксикації серцевими глікозидами. Принципи лікування інтоксикації серцевими глікозидами.
30. Диференційований вибір ЛЗ для лікування кардіальної астми, набряку легенів.
31. Неглікозидні позитивні інотропні ЛЗ. Показання до призначення.
32. Класифікація діуретичних ЛЗ.
33. Механізм дії, фармакокінетика та фармакодинаміка, показання та протипоказання до призначення петльових діуретиків.
34. Механізм дії, фармакокінетика та фармакодинаміка, показання та протипоказання до призначення тіазидних та тіазидоподібних діуретиків. Принципи дозування.
35. Механізм дії та фармакологічні ефекти калійзберігаючих діуретиків. Показання та протипоказання до застосування. Режим дозування.
36. Диференційований підхід до вибору діуретичного препарату в залежності від наявності супутніх захворювань (вплив на ліпідний та вуглеводний обмін).
37. Класифікація ЛЗ, що впливають на бронхіальну прохідність.
38. Механізм дії, фармакокінетика, показання та протипоказання до призначення бета-2-агоністів короткої дії. Принципи дозування.
39. Механізм дії, фармакокінетика, показання та протипоказання до призначення бета-2-агоністів тривалої дії. Принципи дозування.
40. Метилксантини, механізм дії, фармакологічні ефекти, побічні явища. Принципи дозування.
41. Глюкокортикостероїди. Фармакокінетика та фармакодинаміка. Переваги застосування інгаляційних глюкокортикоїдів. Режими дозування.
42. Побічні явища, які зустрічаються при тривалому застосуванні глюкокортикостероїдів.
43. Муколітичні лікарські засоби. Фармакокінетика та фармакодинаміка. Режими дозування.
44. Взаємодія лікарських засобів. Види. Клінічні приклади.
45. Види побічних ефектів при застосуванні лікарських засобів.
46. Клініко-фармакологічна класифікація нестероїдних протизапальних ЛЗ.
47. Механізм дії, фармакологічні ефекти нестероїдних протизапальних ЛЗ.
48. Показання та протипоказання. Побічні явища при застосуванні нестероїдних протизапальних ЛЗ, їх профілактика та лікування.
49. Сучасні принципи вибору протимікробних ЛЗ.
50. Небажані ефекти антибактеріальної терапії, їх профілактика та лікування.
51. Класифікація, спектр активності, механізм дії, особливості клінічного застосування пеніцилінів. Принципи дозування.
52. Класифікація, спектр активності, механізм дії, особливості клінічного застосування цефалоспоринів. Принципи дозування.
53. Спектр активності, механізм дії, особливості клінічного застосування карбапенемів. Принципи дозування.
54. Класифікація, спектр активності, механізм дії, особливості клінічного застосування аміноглікозидів. Принципи дозування.
55. Класифікація, спектр активності, механізм дії, особливості клінічного застосування макролідів. Принципи дозування.
56. Класифікація, спектр активності, механізм дії, особливості клінічного застосування фторхінолонів. Принципи дозування.
57. Спектр активності, механізм дії, особливості клінічного застосування глікопептидів. Принципи дозування.
58. Спектр активності, механізм дії, особливості клінічного застосування нітроїмідазолів та нітрофуранів. Принципи дозування.
59. Клініко-фармакологічна характеристика ЛЗ, що стимулюють моторну функцію ШКТ. Принципи дозування.
60. Клініко-фармакологічна характеристика ЛЗ, що пригнічують моторно-евакуаторну функцію ШКТ. Принципи дозування.
61. Лікарські засоби зі спазмолітичною активністю, механізми дії, фармакологічні властивості, показання та протипоказання до застосування, принципи застосування.
62. Класифікація ЛЗ з антисекреторною активністю.
63. Клініко-фармакологічна характеристика інгібіторів протонної помпи. Принципи дозування.
64. Клініко-фармакологічна характеристика H₂-блокаторів гістамінових рецепторів. Принципи дозування.
65. Клініко-фармакологічна характеристика М-холіноблокаторів. Принципи дозування.
66. Антациди. Класифікація, фармакокінетика та фармакодинаміка. Принципи клінічного застосування та дозування.

67. Гастроцитопротектори. Класифікація, фармакокінетика та фармакодинаміка, принципи дозування.
68. Гепатопротектори. Класифікація. Фармакокінетика та фармакодинаміка. Показання та протипоказання до призначення. Принципи дозування.
69. Холеретики та холекінетики. Клініко-фармакологічні особливості. Показання та протипоказання до призначення. Принципи дозування.
70. Поліферментні засоби замісної терапії. Фармакологічні особливості. Показання до застосування. Побічні явища. Принципи дозування.
71. Антиферментні засоби. Класифікація. Фармакологічні особливості. Показання до застосування. Принципи дозування.
72. Класифікація, механізм дії, фармакокінетика, показання та протипоказання до призначення, побічні ефекти протиалергічних ЛЗ. Принципи дозування.

4.2. Теоретичний матеріал для підготовки до підсумкового модульного контролю.

Тема 1. Предмет та завдання клінічної фармакології. Основні положення фармакокінетики та фармакодинаміки. Взаємодія лікарських препаратів, види побічної дії ліків, ускладнення медикаментозної терапії. Клініко-фармакологічна характеристика лікарських засобів, що впливають на гемостаз та ліпідний обмін.

Предмет, задачі, цілі вивчення клінічної фармакології. Основні поняття дисципліни. Алгоритм вибору ЛЗ конкретному хворому. Методи контролю ефективності та безпеки застосування ЛЗ. Загальні принципи та положення доказової медицини. Фармакотерапія: визначення, види, основні принципи.

Провідні механізми гемостазу. Лікарські засоби, що впливають на зсідання крові і фібриноліз: засоби, що стимулюють адгезію й агрегацію тромбоцитів, засоби, що збільшують утворення фібринових тромбів, інгібітори фібринолізу. Антитромботичні препарати: антиагреганти, засоби, що перешкоджають утворенню фібринових тромбів (антикоагулянти прямої і непрямої дії). Засоби, що активують систему фібринолізу. Методи оцінки і критерії ефективності та безпеки. Можливі ускладнення: діагностика, корекція, профілактика.

Етіопатогенетичні принципи лікування атеросклерозу. Класифікація гіполіпідемічних ЛЗ. Обґрунтування вибору препарату в залежності від класу дисліпідемії. Дозовий режим, взаємодія з іншими групами препаратів. Оцінка ефективності та безпечності застосування. Побічна дія препаратів.

Тема СРС. Взаємодія та побічні ефекти лікарських засобів. Організації системи фармаконагляду в Україні.

Тема 2. Клініко-фармакологічна характеристика антиангінальних та антиішемічних лікарських засобів. Клініко-фармакологічна характеристика антигіпертензивних лікарських засобів.

Етіопатогенетичні принципи лікування ішемічної хвороби серця. Класифікація антиангінальних ЛЗ. Особливості вибору та поєднаного застосування препаратів (органічних нітратів, бета-адреноблокаторів, блокаторів кальцієвих каналів, сиднонімінів). Дозовий режим. Показання та протипоказання до призначення. Фактори, що знижують резистентність до препаратів цієї групи. Методи оцінки ефективності та безпеки застосування.

Етіопатогенетичні принципи лікування артеріальної гіпотензії. Класифікація гіпертензивних ЛЗ. Порівняльна характеристика ЛЗ, вибір препаратів та дозовий режим. Оцінка ефективності та безпеки застосування.

Тема 3. Клініко-фармакологічна характеристика лікарських засобів, що впливають на бронхіальну прохідність. Клініко-фармакологічна характеристика протизапальних лікарських засобів.

Сучасні уявлення про етіологію та патогенез синдрому бронхіальної обструкції. Класифікація ЛЗ, що впливають на бронхіальну прохідність. Фармакокінетика та фармакодинаміка. Дозовий режим. Особливості їх поєднаного застосування. Терапевтична ефективність бета-2-агоністів, М-холіноблокаторів, метилксантинів. Вибір бронхолітичних ЛЗ для зняття нападу бронхіальної астми і систематичній терапії ХОЗЛ, в тому числі – з урахуванням супутньої патології. Порівняльна характеристика їх терапевтичної цінності. Побічна дія препаратів, переваги та недоліки різних фармакологічних груп. Методи оцінки ефективності та безпеки терапії з урахуванням ступеня бронхіальної обструкції, в'язкості харкотиння, стану центральної та периферичної гемодинаміки.

Сучасні уявлення про патологічну фізіологію та патологічну анатомію запалення. Класифікація протизапальних ЛЗ (стероїдних та нестероїдних). Сучасні уявлення про механізм дії. Порівняльна характеристика протизапальної дії препаратів. Показання та протипоказання до застосування. Дозовий режим. Схеми призначення глюкокортикостероїдів. Сумісність препаратів у комбінованій терапії захворювань. Побічна дія, методи контролю ефективності та безпеки застосування протизапальних ЛЗ

Тема СРС. Клініко-фармакологічна характеристика протиалергічних лікарських засобів..

Поняття про алергію. Види алергічних ускладнень. Класифікація протиалергічних засобів: антигістамінні, стабілізатори мембран опасистих клітин, препарати, що знижують проникливість судин. Фармакологічні ефекти, принципи застосування. Побічні ефекти: методи профілактики і лікування. Методи контролю ефективності і безпеки застосування.

Тема 4. Клініко-фармакологічна характеристика антибактеріальних лікарських засобів.

Принципи сучасної антибактеріальної терапії. Класифікація антибіотиків та інших протимікробних ЛЗ. Роль антибіотиків та інших хіміотерапевтичних препаратів при інфекційних та гнійно-запальних

захворюваннях. Вибір антибактеріальних засобів у відповідності з чутливістю мікроорганізмів і локалізацією процесу, важкістю захворювання. Побічні ефекти і протипоказання до антибактеріальної терапії. Вибір протимікробного ЛЗ в залежності від фармакокінетики. Вікові особливості антибактеріальної терапії. Антибіотикорезистентність та шляхи її подолання.

Тема СРС. Клінічна фармакологія засобів, які використовуються при невідкладних станах.

Тема 5. Клініко-фармакологічна характеристика лікарських засобів, що впливають на функції шлунково-кишкового тракту, гепатобіліарної системи та підшлункової залози.

Визначення принципів фармакотерапії виразкової хвороби шлунка і дванадцятипалої кишки, гастритів, колітів, синдрому подразненої кишки, гастроєзофагеальної рефлюксної хвороби. Значення препаратів, що впливають на секреторну функцію шлунка (інгібітори протонної помпи, H_2 -гістаміноблокатори, М-холіноблокатори; стимулюючі секреторну функцію). Антихелікобактерна терапія (препарати, дози, тривалість). Гастроцитопротектори. Медикаментозна регуляція моторики шлунково-кишкового тракту. Значення симптоматичних засобів: протиблювотних та блювотних, послаблюючих та антидіарейних. Дозовий режим. Сучасні принципи профілактики та лікування кишкового дисбактеріозу.

Сучасні принципи лікування гострих та хронічних холециститів, гепатитів, панкреатитів. Обґрунтування вибору та характеристика препаратів з ферментними та антиферментними властивостями. Особливості сумісного застосування препаратів. Фармакокінетика та фармакодинаміка холеретиків, холекінетиків, гепатопротекторів, спазмолітиків. Показання та протипоказання до призначення. Побічна дія. Дозовий режим. Методи контролю ефективності та безпечності застосування ЛЗ.

Тема СРС. Клінічна фармакологія психотропних лікарських засобів. Особливості фармакокінетики, фармакодинаміки і застосування.

Тема 6. Підсумковий контроль засвоєння модуля.

Підсумковий модульний контроль проводиться на останньому занятті з модуля протягом 90 хвилин. Основними формами контролю засвоєння модулю пропонуються рішення тестових завдань з однією правильною відповіддю, письмова відповідь на теоретичні запитання, письмове рішення ситуаційних задач з надання ургентної диференційованої лікарської допомоги (вибір групи ЛЗ, рецепти на рекомандовані ЛЗ).

Тема СРС. Захист протоколу по ефективності та безпеці лікарських засобів. Підсумковий модульний контроль.

Матеріали для підготовки до заняття:

А. Приклади завдання для самоконтролю:

- Який вид фармакотерапії спрямований на усунення або обмеження окремих проявів хвороби:
 - профілактична;
 - замісна;
 - симптоматична.
- Вказати комбінацію препаратів, що призводять до конкуренції за зв'язок з білками:
 - дигоксин і сульфадиметоксин;
 - дигоксин і спіронолактон;
 - неодікумарін і бутадіон;
 - аспірин і нітрогліцерин ;
 - фуросемід і нітросорбід.
- Хворий Р. Діагноз: ІХС: Гострий задній інфаркт міокарда. Арефлекторний кардіогенний шок. Який з перелічених препаратів Ви оберете для купірування кардіогенного шоку?
 - Добутамін в/в крапельно в разовій дозі 250 мг (1,25% розчин – 20 мл) в/в крапельно разом з 0,9% розчином натрію хлориду зі швидкістю 5-10 мкг/кг у хвилину;
 - Добутамін (допамін) 4% розчин - 5 мл разом з 200 мл фізіологічного розчину в/в крапельно;
 - Норадреналін 0,2% розчин в/в крапельно разом з 500 мл фізіологічного розчину в/в крапельно;
 - Гідрокортизон 250 мг в/в крапельно разом з 250 мл фізіологічного розчину в/в крапельно;
 - Назвати психотропні препарати:
 - аміназін;
 - еленіум;
 - еуфілін;
 - анаприлін.
 - Назвати фармакологічні ефекти транквілізаторів.
 - Назвати фармакологічні ефекти антидепресантів.
 - Назвати психотропні препарати, які використовують для премедикації в хірургічній клініці:
 - фенобарбітал;
 - реланіум;
 - піроксикам.
 - Хворому з алергічним дерматитом був призначений лоратадин (кларитин). До якої групи антиалергічних засобів належить цей препарат?
 - Блокатори гістамінових рецепторів 2-го типу

- В. Глюкокортикоїди
 - С. Мембраностабілізуючі засоби
 - Д. Антагоністи лейкотрієнових рецепторів
 - Е. Блокатори гістамінових рецепторів 1-го типу
9. Механізм дії H1-блокаторів полягає у всіх нижче поданих твердженнях, крім:
- А. Інгібування дії гістаміну
 - В. Інгібування біологічно активних речовин
 - С. Володіють холінолітичним ефектом.
 - Д. Володіють седативним ефектом.
 - Е. Володіють серотоніною активністю

Б. Приклади ситуаційних задач:

1. До приймального відділення лікарні звернувся чоловік 38 років, зі скаргами на різкий головний біль, появлення "туману" перед очима, загальне занепокоєння, відчуття жару, серцебиття. Під час огляду: гіперемія шкіри обличчя, пульс 78 ударів за хвилину, АТ 160/90 мм рт. ст. З анамнезу відомо, що пацієнт не хворів, на роботі мав неприємності, нервова система лабільна. Встановити діагноз, надати допомогу.
2. В реанімаційне відділення прибула жінка з симптомами отруєння ("гра зіниць"), шкіра волога, тахікардія, АТ 70/20 мм.рт.ст., дихання Чейна-Стокса, больові рефлекси понижені. Про отруєння яким препаратом можна думати? Тактика ведення хворого?
3. Лікар швидкої допомоги, був викликаний до дівчини 18 років у зв'язку з тим, що її не могли розбудити від сну близько 20 ч. Мати дівчини повідомила, що трапилося перед цим. Вона прийшла з роботи (працює черговою медсестрою в психіатричній лікарні), була дуже стурбована, прийняла пігулки і лягла спати. При огляді: хворий в стані глибокого сну, зіниці звужені, шкіра помірно бліда, волога, температура 35,0, пульс в стані лежачи 100 ударів в хвилину, в стані сидячи не виявляється, АТ 80/40 мм.рт.ст. дихання ритмічне, глибоке, хропе. Рефлекси понижені. Причина стану? Ваша тактика?
4. У хворої М., 45 років, після прийому аспірину і анальгін у при явищах ГРВІ з'явилися набряк слизових оболонок, наявність на лиці, верхніх та нижніх кінцівках білих папул, які з часом перейшли в розеоли, з сильним свербінням та набряком. Яка причина розвитку даного стану у пацієнтки? Які можливі шляхи лікування?

Література:

Базова:

1. Бертрам Г. Катцунг Базисная и клиническая фармакология / Бертрам Г. Катцунг. – [в 2-х томах]. - М.-СПб.: Бином, 2008. - 1278 с.
2. Вахненко А.В. Ендокринологія: критерії діагностики / Вахненко А.В., Шепітько К.В. – Полтава, 2015. – 206 с. (ДУ «ЦМК з ВМО МОЗ України»)
3. Клінічна фармакологія: Підручник / Бабак О.Я., Біловол О.М., Чекман І.С.; за ред. О.Я. Бабака. - К.: Медицина, 2008. - 768 с.
4. Клиническая фармакология: Учебник [для медицинских ВУЗов IV уровня аккредитации] / Бабак О.Я., Биловол А.Н., Чекман И.С.; под ред. О.Я. Бабака. - К.: Медицина, 2012. - 728 с.
5. Клиническая фармакология: учебник для вузов / Под ред. В.Г. Кукеса. – [4-е изд., перераб. и доп.]. - М.: ГЗОТАР-Медиа, 2013. - 1056 с.
6. Клиническая фармакология и фармакотерапия: Учебник / Под ред. В.Г. Кукеса, А.К. Стародубцева. - М.: ГЗОТАР-Медиа, 2013. - 832 с.
7. Машковский М.Д. Лекарственные средства / Машковский М.Д. – [15-е изд., перераб. и доп. - в 2 томах] – М.: РИА "Новая волна", 2008. – 1206 с.
8. Михайлов И.Б. Клиническая фармакология: Учебник [для студ. мед. вузов] / Михайлов И.Б. - СПб.: «Сотис-Мед», 2013. - 587 с.
9. Михайлов И.Б. Клиническая фармакология - основа рациональной фармакотерапии: Руководство для врачей / Михайлов И.Б. - СПб.: ООО «Издательство Фолиант», 2013. - 960 с.
10. Фармакологія: підручник для студ. стомат. ф-тів вищих мед. навч. закладів [2-е вид.] / [Чекман І.С., Бобирьов В.М., Кресюн В.Й. та ін.] - Вінниця: Нова книга, 2014.- 432 с.

Допоміжна:

1. Бекетов А.И. Клиническая фармакология и фармакотерапия / Бекетов А.И. - Симферополь, 2001. - 230 с.
2. Белоусов Ю.Б. Основы клинической фармакологии и рациональной фармакотерапии / Ю.Б.Белоусов, М.В. Леонова - М.: ОАО Изд-во Бионика, 2002. - 254 с.
3. Взаимодействие лекарств и эффективность фармакотерапии / [Л.В. Деримедведь, И.М. Перцев, Е.В. Шуванова, и др.]; под ред. проф. И.М. Перцева. - Харьков: Изд-во «Мегаполис», 2001. - 784 с.
4. Грэхам-Смит Д.Г. Оксфордский справочник по клинической фармакологии и фармакотерапии / Д.Г.Грэхам-Смит, Дж.К. Аронсон; пер. с англ. - М.: Медицина, 2000. - 744 с.
5. Клінічна фармакологія; Підручник у 2-х томах / [Біловол О.М., Возіанов О.Ф., Латогуз І.К. та ін.]. -

К.: Здоров'я, 2005. - 606 с., Т.2. - 684 с. (Т. 1.)

6. Клінічна фармакологія: підручник [для студентів виш. навч. закл. у 2-х томах] / За ред. І.А. Зупанця, С.В. Нальотова, О.П. Вікторова. - Харків: Вид-во НФАУ: Золоті сторінки, 2007. - 348 [1] с., - 312 [2] с.

7. Козлов С.Н. Современная антимикробная химиотерапия: руководство для врачей / С.Н. Козлов, Л.С. Страчунский. - [2-е изд., перераб. и доп.]. - М.: ООО «Медицинское информационное агенство», 2009. - 448 с.

8. Мавродий В.М. Неотложная интенсивная терапия / Мавродий В.М. - [3-е изд., доп.]. - Одесса: Фотосинтетика, 2009. - 349 с.

9. Рациональная диагностика и фармакотерапия заболеваний внутренних органов / Под ред. проф. О.Я. Бабака. - 2-е изд., доп. - К.: ООО «Доктор- Медиа», 2011. -618 [1] с., - 454 [2]с.

10. Клінічна фармакологія засобів, які застосовуються у гастроентерології: Навчальний посібник / [Хухліна О.С., Шоріков Є.І., Квасницька О.Б., Воевідка О.С.]. - Чернівці, 2010. - 273 с.

Інформаційні ресурси

www.studmedlib.ru

www.Med-Tutorial.ru

www.Med-books.bv

Міжрегіональне товариство спеціалістів доказової медицини:

<http://www.osdm.org/index.php>

Вісник доказової медицини: <http://www.evidence-update.ru>

Європейське товариство клінічних фармакологів і фармакотерапевтів: <http://www.eacpt.org>

Ресурс по взаємодії лікарських засобів: <http://medicine.iupui.edu/flockart/>

Методичні вказівки склала

доц. Власова О.В.